

Republica Literaria

Aurel Ion Brumaru

Tot ce este cultură își aduce temporalitatea proprie, afirma Constantin Noica scriind despre timpul culturii europene (o ultimă carte a gânditorului fiind dedicată, în 1988, tocmai casei noastre comune europene fiind și tipărită, de aceea, în nemțește la Kriterion Verlag - **De Dignitate Europae**). O cultură *kairotică* - mai sublinia el - adăugând, după grecul contemporan E. Moutsopoulos, că sunt *kairotice* acele dispoziții și dimensiuni „care bravează determinismul temporal”, timpul Europei înscriindu-se astfel în ceea ce s-ar putea numi *kairicitatea* lui - e vorba adică de folosirea momentului, a prilejului favorabil. Gânditorul scrie în această ordine următoarele: „La fel cum timpul ca atare nu se ivește decât odată cu Creația, fiecare mic univers creat de om - că e filosofic, artistic sau chiar tehnic, substituie temporalității naturale o alta, cu totul diferită.” O temporalitate, cu alte cuvinte, un timp, cum ar fi fost convins Bergson, inventate.

Resimțind chemarea Europei, Adrian Marino (dojenile pe care el le aduce postum lui C. Noica, „despărțirea” sunt în caz cel mult ironice) își va asuma, ca răspuns românesc, noul program *kairotic* (vizează, de exemplu, peste „*mode și timp*” „cum zice poetul cunoscut, o „Confederație a Literelor”). Într-o cronică, într-un număr din 1991 al **Jurnalului literar**, pe care (nu voi înceta să repet), generos și muștrător, mi-a adresat-o (în joc era cartea mea **Ființă și Loc**, 1990), Adrian Marino avertizează că preconceptele conservatoare (atât de active încă în lumea românească de azi, nu fac excepție celelalte țări ale Estului) sunt dăunătoare și în contratimp cu ritmul Europei. Ruptura cu localismul nu e totuși și o negare a puterilor creatoare regionale, dar e, desigur, semnul unei interogări a acestora în lucrarea veacului. O astfel de interogare, o provocare însă, și împreună cu răspunsurile convenite, sunt în creația lui Adrian Marino

deopotrivă abordări responsabile, obligații și eminente împliniri. În volumul 5 al monumentalei **Biografii a ideii de literatură** erudiția impresionantă, „sensul predominant cultural și ideologic” nu ascund (în nici un capitol din cele șase ale sumarului: literatura națională, literatura universală, literatura populară, literatura de masă, sublitteratura, paralitteratura) programul europeanizant al autorului. „Astfel de probleme - scrie Adrian Marino - sunt intens discutate și studiate în toate culturile occidentale. Nu însă și la noi. Efect nefericit al lipsei de tradiție, izolării, dogmatismului proletcultist-marxist și sincronizării mecanice. Astfel de „sinteze” de orientare sistematică generală erau de mult necesare”. Vorbind, de exemplu, despre literatura națională - cristalizarea în timp a conceptului, contribuția la aceasta a curentelor, școlilor, tendințelor etc. - Adrian Marino consemnează că, odată constituite, „norma națională”, „idealul național-literar”, ideea de literatură națională nu este scutită de riscuri. De primejdii: „izolarea, mândria și exaltarea virtuților naționale, șovinismul latent etc.”. Aidoma, dar la celălalt capăt, primejdiile hibridului internaționalist-național fabricat de marxiști (A. Gramsci) și de jdanoviști (unguri, germani, francezi), adică rețeta cunoscută: literatura „națională în formă, socialistă în conținut”. Efectele acesteia sunt, crede Adrian Marino, „și mai grave”: „scriitorul este confiscat total. Devine funcționar de stat și agent de propagandă. Că este obligat să devină național, reprezintă doar o concesie tactică”, iar cât privește reciclarea suprarealiștilor francezi în „naționaliști, teleghidai de Moscova împotriva Planului Marshall și a influenței americane, spectacolul acestui oportunism penibil face parte din peisajul ideologic strident al stângii occidentale după al doilea război”. În capitolul consacrat literaturii universale, Adrian Marino observă că aceasta se instituie invariabil în jurul sentimentului, memoriei, conștiinței unei „Republici a Literelor” (*Republica Literaria*), unei, cum spuneam mai sus, „Confederații a Literelor”, în care „literaturile naționale sunt privite, de fapt, ca „provincii” ale unei „republici” unice - aceasta îndeosebi după ce pe continent se vădesc tot mai subliniat „conștiința comunitară”, organizațiile politico-economice occidentale transnaționale”. „Reafirmarea ideii cosmopolite - enunță Adrian Marino - face parte din același spirit și sistem de idei al epocii. Ea își menține actualitatea în lumea occidentală, contestată violent doar de critica marxistă, sovietică, plină

de accente antiamericane și, adesea, antisemite. Se respinge în spirit izolaționist, polemic, inclusiv al războiului rece, ideea - obiectivă și fecundă - a „interdependenței tuturor literaturilor”.

Demersul lui Adrian Marino, dedicat cu tenacitate și chiar îndârjire *Ideii*, îl situează pe savant pe teritoriul filosofic al *intelectualismului*, ilustrat la noi, poate cu aceeași obstinație, doar de Camil Petrescu în perioada interbelică. Acest curent de gândire a fost inaugurat în Germania de uitatul, ignoratul astăzi Rudolph Eucken, după care toate activitățile umane depășesc sfera naturii (vezi aci *kairicitatea*), o sferă insuficientă și relativă, învederând alta, autonomă, sfera noologică (aceasta, în anii 70, va corespunde *Lumii a Treia*, lumea culturii în toate manifestările ei, concepută de K.R. Popper și J.C. Eckles). Viața, ne încredințează Eucken, nu e prelungirea naturii, ci transcenderea ei. Filosoful noetic e convins așadar că gândirea omului e creatoarea unei lumi/vieți noi. Precum filosoful tedesc, Adrian Marino crede că „ideea” (de literatură) este o lume independentă de procesul „natural” al literaturii, una ridicată deasupra naturii (literaturii), însă nu mai puțin *reală*. Astfel, însăși literatura e proiectată - încheie Adrian Marino - „într-o perspectivă mult mai largă și o integrează unui nou sistem de relații teoretice.”

SOCIETATEA CULTURALĂ ZALMOXIS

Echipa redacțională:

Director: Horia MUNTENUȘ
Redactor șef: Adrian LESENCIUC
Senior editor: Alexa Gavril BĂLE
Redactori: Cosmina DRĂGHICI, Chris SAMY
Din gruparea revistei: Jorge Luiz ANTONIO, Virgil BORCAN, Aurel Ion BRUMARU, Ion-Teofil CREȚU, Daniel DRĂGAN, Ela IAKAB, Adrian MUNTEANU, Monica RÂPEANU, Ana-Maria SUSAN, Laurian STĂNCHEȘCU, Ioana ȘTEȚCO, Vasile TOMOIAGĂ, Federico ZANNONI

Pagina 3 (Casa Mureșenilor):

Grigore Georgiu,
Europa - „excepția care devine regulă”

Traseul de lectură:

